

EN POSTFRÖKENS BREV OCH DAGBÖCKER

(fortsättning)

av *Elisabeth Sahlgren*

Gävle den 21/2 1938.

Min kära syster,

Återigen får jag tacka för ett välkommet brev. Min mage knorrade missnöjt, när jag läste menyn vid Karins middag. Att tvingas avstå från denna festmåltid. I dessa tider . . . Paltbröd och bacon, det är vad jag festat på. Nåja, det är inte dumt det heller . . .

— — —

Jag har varit på jakt efter Skrattet. Det är som om det försvunnit från marknaden. Skräcken har trätt i dess ställe. Alla undra, vad framtiden bär i sitt sköte. Med äkta sahlgrenskt lättsinne föresatte jag mig vid min enkla måltid på Epabaren att besöka några trevliga glada själar. Jag har på sistone ej hört annat än prat om sömnlöshet och halsflusser och temp, så det står mig upp i halsen.

Först gick jag till min gamla kamrat Esther Carlholm, vi som haft så mycket roligt tillsammans. Jaha där låg hon förankrad efter en gråt-attack och sömnlöshet. Jag måste samla mig och prata lite lätt och distraherande och peka på molnets silverkanter. Så gick jag till en annan kamrat, hos henne hade lilltösen kräkts och stått i hela fm, så hon, mamman, var så orolig och lessen. Jag lugnade henne så gott jag kunde. Med alla läkare i vår familj för att inte tala om alla småungar, tände jag hoppets stjärna i hennes sinne.

Men då gick jag hem och bredde något gammalt över mig, satte på radion och hörde på ett minnesprogram över Gösta Ekman. Det var ganska vemodigt. Och när till slut Hitlers hattal togs in, hade all lust till skratt försvunnit. Vilka tider, vilka tider . . .

Naturligtvis är jag tacksam över att vara frisk och ha ett bestämt arbete och över att tillhöra mest gynnad nation och allt det där. Det hoppas jag att Försynen är vänlig och förstår, så att inga straffåtgärder över mitt gnäll vidtages. Och det är ju bara ett enda litet smil jag begär.

I alla händelser trivs jag mycket bra på kontoret. De äro så hyggliga allesamman, även om det ej finns plats för skratt. Det var skillnad förr på gemyt. Tänk vilket liv Carin Lagergren och jag m fl förde på kontoret i Örebro, när seklet var ungt. Det var som en barnkammare på ank. och avg. avdelningen. Nu sitter det vaktföreståndare och övervakar slavarna.

Den enda plats, där ordet är fritt är min Tidningsexpedition. Vad jag njuter av att vara Chef. Det är en stor ljus lokal, 1 tr. upp. Endast frukost-rummet finns i närmaste grannskap. Och det allra duktigaste och arbetsvilliga biträde har jag till hjälp. Kaffestunderna äro mycket givande. Mänskan lever ej allena av kaffe utan den spännande politiken måste ju stöpas och ältas som tilltugg.

Men nu ska vi ha en ny postmästare. Jag har hört att han är en rivande karl, så nu vete katten, hur det går med »frihetens stamort». Vi ha redan avfärdat den gamle postmästaren, Andersson heter han om det intresserar, och hyggelig är han. Det var ett annat avsked än det i Enköping, när Olofsson, osalig i åminnelse, lämnade in.

Vi hade samlat till en gåva och en stor blomsterkvast. Personalkontrollören höll ett litet tal, ordentligt uppskrivet på ett papper och lite nervöst framfört och pm stod och såg rörd ut och din syster stod med händerna på magen och stirrade på blombuketten och försökte klämma fram en tacksamhetens tår och den övriga personalen klängde kring väggarna och gjorde de'samma. Så tackade pm för den storslagna gåvan som var alldeles oförtjänt. Så tog han alla i hand och var lite rörd och så lättade jag stämningen med det gamla och aldrig utslitna »man vet vad man har o s v». Och sen var det stort kafferep hos pm och vi smet ifrån våra tjänster. När jag slängde en blick i kassorna såg jag idel elever där och i pm:s rum satt en liten elev i första puppstadiet, som anförtrotts uppdraget att sköta tjänsten åt ett kanslibiträde, en personalkontrollör och en postmästare klass I A. Det syntes gå bra, hädanefter blir det nog personalindragning.

Ingen skötte tidningsexpeditionen, den skötte sig själv.

Jag undrar, hur det skall kännas för mig, när tiden är inne att säga farväl för alltid till Verk och Kamrater. Hur ser det på det hela taget ut? Detta hemska krigsrustande får väl i sinom tid en lika hemsk utlösning. Det borde räcka med ett Världskrig per generation. Om kvinnorna finge mer att säga till om, tror du det skulle bli lika jävulusiskt då? Skulle de med berätt mod sända ut man och barn i krigets elände?

Postkontoret i Gävle 1929, postmästarens expedition. Fr v postmästare Hugo Andersson, kanslibitråde Elsa Löfgren och kontrollör Martin Carlholm.

Just nu talar hallåmannen och säger att högkonjunkturen är på retur. Det tror jag det. Nu skall vår lönefråga upp. Det behövdes inte mer för att läget skulle försämrats. Sådan tur då för landet att frågan uppskjutits så länge . . .

Fred och fröjd! framför allt FRED.

Din bekymrade syster.

Gävle den 14.9 .39.

Kära Esther!

— — —
Visst har det hänt saker och ting, sen jag sist skrev. Tiden rider fort och mänskligheten följer mer eller mindre villigt med i dödsritten. Kommer du ihåg, vad godtrogna människor, däribland du och jag sa efter förra världskriget? »Den nyttan har dock kriget haft med sig, att det kan aldrig mer bli något världskrig . . .» Nu är vi där.

Vi är inte i händelsernas centrum — ännu. Men, ack herre, huru länge. Det vore väl förmätet våga hoppas på att ännu en gång undgå komma in i häxdansen. Skönt i alla händelser att inte vara något »guds egendoms-

folk» och likt judarna leva skingrade över hela världen. Blir det Ragnarök må det gå fort och måtte man få stanna i sitt land med sitt folk när tiden är inne.

Det var en kuslig dag — söndagen den 3 september.

Jag hade brett »Hemslöjden» på kaffe hem till mig — kyrkkaffe.

Men före dem kom underrättelsen via radion om krigsförklaringar från England och Frankrike. Tysklands angrepp mot Polen hade äntligen tvingat dem till handling. Inte undrar jag på att de tvekat, det gör väl ingen vettig mänska.

Jag var så nervös. Inte kom Rut och Inga och inte kunde jag ge mig iväg till Posten heller för att träffa en mänska. Jag hängde ut genom fönstret och äntligen såg jag dem komma. De kom lugnt och sansat och vinkade glatt till mig. Ä dom tokiga eller ä de jag som är det, undrade jag för mig själv. De bådo om ursäkt för det de voro lite fördröjda. »Ja, jag förlåter er», sa jag. »Jag är glad att ni över huvud kom. Vet ni av att det är världskrig?»

»Då måste jag rusa tillbaka, jag såg att det var så mycket militär, när vi kom ut. Min brorson är säkert med.» Och så försvann hon. Inga och jag gick ut på sta'n, som nu vaknat till liv.

Gävle är fullt av militär. Vi på posten ha avprovat gasmasker. En civilklädd polis står på vakt i Förstun och bevakar telegrafan dag och natt. Folk har hamstrat trots myndigheternas bevakande böner om sans och måtta. Polisen kan nog inte bevaka telegrafan mer intensivt än hamstrarna sina skatter. Även jag har fallit för ha-begäret. 2 kg kaffe har letat sig väg till mitt skafferi i sällskap med flera små kryddburkar, mest malen peppar. Den kan komma till användning ska du se. Ruddamsgatans hamnkvarter är minsann tillräckligt skumma förut, blir det mörkläggning är en peppardosa lika bra att ha som ett annat vapen.

Lite kaffe skickar jag med tack för det torrkött du begåvat mig. Det kom väl till pass. Min brorsdotter med make, som för närvarande är krigsman som så många andra, var hos mig en kväll. De liksom jag ha stor fäbless för den goda färbogen. Det karvades och åts. För mig var den en hälsning från den glada Lappmarkstiden, vilket satte ytterligare piff på det hela . . .

Jag har rikt tillfälle att studera tidningarna. Nu ha de inte samma viktiga funktion som förra kriget, då vi avestabor cyklade till Krylbo för att få senaste nyheter. Radion matar oss. Hur skall det gå för Finland? Det är inte bara oron för Sovjets skumma planer mot våra grannar, som sådana betraktade, som sänder tankarna dit. Jag har vänner där. Framför allt tänker jag på de kolleger, som så vänligt togo emot oss på nordiska postmötet 1927 i Helsingfors. Den gången du och din Martin svek. Det

har jag förebrått dig många gånger. Jag har ju varit på flera av dessa möten men detta var bäst av alla. Vi ha hållit kontakt med varandra genom åren. Nu gäller det att visa vår tacksamhet och uppskattning på ett reellt sätt, om det värsta inträffar. Denne Hitler har dödat anständigheten i världen. Det kommer nog att gå bra för honom. Och Sovjet följer i spåren.

Nu får du inte räkna på någon livlig korrespondens. Blir det mobilisering får väl männen rycka ut och kvinnorna in. Det senare är på tiden.

Apropos, när jag kom hem från semestern och vår trevliga färd på St. Luleleden, trodde jag att ett förordnande som pm i Avesta väntade på mig. Men hast Du mir gesehen, där kammade jag noll. Det var inte det, att jag inte skötte förra årets uppdrag väl, som var anledning till missen. När jag hörde mig för på direktionen fick jag veta, att jag stått upptagen på semesterlistan som vikarie, men plötsligt gav postdirektören kontraorder. De visste inte varför, men det visste jag med ganska stor bestämdhet.

Förresten det har jag visst talat om för dig. Jag halkade och föll på gatan i julas, och gjorde mig verkligt illa i armen. Men inte kan man ta sjukledigt på en tidningsexpedition under denna bråda tid. Jag bar mitt lidande som en man — som en kvinna menar jag, och höll ut tills brådskan var över. Postläkaren gav mig 14 dars »muck» med behandling på sjukhuset, så det så. Så mötte jag pd, som hälsade kyligt och sa ännu kyligare: »de ä somliga som har tur att bli lediga en så behaglig tid». Jag blev så snopen att jag inte kom mig för att svara. Och tur var det. Men när jag kom upp på min expedition skrev jag ett i mitt tycke riktigt artigt brev, att hittills hade jag aldrig maskat från ett arbete utan var mera lojal mot Postverket än vad jag hade anledning att vara.

Jag hörde inte något mer från chefen den gången. Fråntagandet av vikariattjänsten var svaret. Det var tråkigt. Jag håller styvt på postdirektören.

(Utdrag ur brev till f d postexpeditör E. Carlholm)

Gävle den 22.2.40.

Kära Ettan,

Ja, så skall jag väl skriva det brev som enligt ditt förmenande borde skrivits för 2 månader sen. Men kära hjärtanes, det händer ju så mycket. Man hämtar inte andan mer än varannan gång.

Händelserna gripa in i varandra i den mest jävulusiska ringdans med Hornpelle själv som anförare.

Jag struntar just nu i allt t o m i Pajala och de »Molotovs brödkorgar» det mottagit i form av bomber. Jag skriver ett fredens brev, om vad som sig i Gävle tilldragit haver.

Esther Carlholm och författarinnan.

»Hemslöjden» och jag hålla fortfarande ihop, och jag kan ej nog tacka dig, som förde oss tillsamman. Vi spela 3-karlsbridge och sticka knä-, hjälm- och stjärtskydd till finska soldater. Jag skulle sticka strumpor också, hade jag tänkt. Det blev bara EN, den räckte till båda fötterna. I går var vi på konsert till förmån för Finland — förstås. Joel Berglund sjöng så vackert han kunde för att gripa våra hjärtan . . .

Det har kommit många trevliga postfamiljer bl a en kontrollör Alm och en förste postassistent Westlund, båda med familjer, som sagt. Samtliga mycket sällskapliga. Jag tycker det blir nästan för mycket sussande och dussande.

Alla kvinnliga postisar så gott som, komma tillsammans en gång i veckan och sy babyutstyrslar till Finland. Vi började i måndags! Även postfruarna äro med, postmästarens och kontrollörernas, så du förstår det är en bland-

ning. Egerth är »full» fältpostmästare någonstans i Sverige. Han lär längta hem till »prickning» i ankomstboken för postförskott o d som i vanliga fall är hans avsky. Kanske han även något längtar efter sin fästmo Helga . . .

Löf är postmästare i Sandviken. Han och postdirektören hade kommit ihop sig kraftigt vid inspektionen före jul — gnistor och blix och dunder från ömse håll. Löf bor fortfarande kvar här i sta'n. Generalpoststyrelsen tillät det, fastän postdirektören avslog hans begäran härom.

Jag var hos dem, Löfs alltså, härom kvällen på bridge, och fick till livs hela hans lidandes historia. Han tar inte onåden så lätt som jag, men så är han ju också kapten i reserven.

Du kan tro det varit kallt, under 20 gr. I expeditionshallen ha de det fasansfullt, +12 gr. fastän det känns som om det vore minusgrader. På tidningsexpeditionen har det varit riktigt hyggligt jämförelsevis. Jag har sluppit sitta i kappa och pjäxor som de i kassorna.

Jag är lycklig över min äkta kakelugn i mitt rum hemma. Där har jag brassat på ordentligt och haft hemkänslor i den gamla »farmorsstolen». Den är underbar, även om den fick en liten skavank i flyttningen från Pite. Sânt får man bortse ifrån i tider som dessa. Över 17° har jag förstås aldrig, vanligen 12—13, och på morgnarna oftast 10. Till sängkamrat har jag en brännvinsbutelj och ett par pilsnerflaskor — med hett vatten. Vad trodde du?

Rita nu ett kors i taket — julafton reste jag ned till Stockholm och överaskade släkten. Sen min svåger dog har Ellen och barnen alltid firat julen där, så det blev ett riktigt släktmöte. Det låg en dyster stämning över Mälardrottningen på grund av tidens allvar. När mänskorna önskade varandra God Jul glömde de inte att tillägga »om det blir nå'n».

Men med sahlgrenskt lättsinne struntade familjen i sorg och bekymmer — läste dumma julklappsverser och skrattade och flabbade som vanligt. Julotta firade jag på tåget tillbaka till Gävle.

Ödet uppbör aldrig att hända (Grönköpings Veckoblad)

Mars 1940

Sen ett par år hade min vän, Wilhelm Petrelius, postmästare i Uppsala, försökt glädja mig med, att det skulle nog stunda ljusare tider för de lurade postexpeditörerna. »F-n tro't sa' rällingen», var alltid min kommentar. Som han (jag menar Petrelius) var ledamot i någon sorts kommitté borde han åtminstone ha något i bakfickan, men inte skulle någon lura mig fler gånger . . .

Men så inkallades förste postexpeditör Anna Palmgren — en ivrig arbetare i Kvinnofrågan — till ledamot i Postverkets undervisnings- och rekryteringskommitté. Detta hände anno 1935.

Här följer citat ur Anna Palmgrens levnadsbeskrivning i »Postman minns»:

... Frågan om postexpeditörkårens befordringsmöjligheter var, när kommittén tillsattes, fortfarande olöst, men hade med åren blivit allt mer brännande. Det viktigaste och för postexpeditörerna verkligt glädjande resultatet av kommitténs arbete var inrättandet av de nuvarande överpostexpeditörstjänsterna.

Sedan kommitténs arbete slutförts, infortrade Generalpoststyrelsen från några postkontor, bl a Borås, förslag till inrättandet av sådan tjänst vid resp. postkontor. Skrivelsen till postmästaren i Borås innehöll en anmodan att »i samrådan med förste postexpeditören Anna Palmgren» utarbeta förslaget. Jag upprättade då tre alternativa förslag, vilka av postmästaren över postdirektionen vidarebefordrades till Generalpoststyrelsen. Att postdirektör Wennqvist ansåg alla förslagen genomförbara och hos Generalpoststyrelsen förordade, att ett av dem antogs, fick jag efteråt veta av honom själv...

Men trots detta råkade frågan sedan i dödläge en lång tid. Från Generalpoststyrelsens sida blev det plötsligt alldeles tyst om postexpeditörernas befordringsfråga, vilken, när kommittén tillsattes ansetts så brådskande...

Slut på citatet.

När 1939 frågan om personalökning i Borås blev aktuell, passade fpx Palmgren på att göra upp ett nytt förslag till överpostexpeditörstjänst, och nu antogs detta genast. 15 dylika tjänster tillsattes, t v på prov.

Som sökande till någon av dessa tjänster förekom ej jag. Tack så mycket, jag var vid det här laget allergisk mot »prövningar». Förgäves försökte postala och privata vänner rubba mitt beslut — »när nu Generalpoststyrelsen var så snäll»...

För övrigt kunde jag ej tänka mig en behagligare tillvaro än den jag förde i Gävle. Jag hade återbördats till civilisationen utan att den varma kärlek till naturen jag fått i Norrland blev svältfödd.

Men så hände sig en dag — en dag i Mars 1940.

Jag var på väg till min Expedition, när jag framför »anslagstavlan» stötte på några kvinnliga kamrater — livligt diskuterande. Jag undrade, vad i allsin dar som stod på. Jo, förordnande på en av de där överpostexpeditörstjänsterna är ledigtförklarat och vi fundera på, om det kan vara något för oss, men vi tro inte de'. Byta staden mot bondvischan, nää.

Den dan måtte jag haft god tid att fundera. Mora kom ideligen i mina tankar. Jag mindes hur jag som mycket okunnig »utomverkare» och med

endast 20 år på nacken tillfrågats, om jag ej ville ta ett förordnande som postexpeditör på postkontoret i Mora. Det var svaret på en förfrågan hos postdirektionen, om jag ej kunde få gå som elev på ett mindre kontor än Örebro. Där voro många, som slogs om jobbet och de yngsta fick bara avisera och sortera brev och på det hela taget gå de äldre till handa. Och jag var den allra yngsta. Visst blev jag dörrädd, men jag kunde ju inte neka . . . Lyckligtvis hade jag tränat i 14 dar i kassa i Karlkoga, men, men . . . Aldrig tveka, det ordnar sig nog. Och det gjorde det.

Nu var jag 53 år. Mot dumheten hade jag liksom gudarna kämpat för-gäves. Jag hade resignerat och tänkte endast på att göra livet så behagligt som möjligt — dock utan att »smita» från tjänstens krav. Att nu ge sig in på arenan, det bleve att börja striden på nytt. Jag hade nämligen hört, att en del postmästare ansåg det som en förolämpning att bli erbjudna en överpostexpeditör till närmaste man, då de begärt en förste postassistent. En *förste postexpeditör* däremot hälsades välkommen, hon visste sin plats — en tidningsexpedition . . . så långt kunde man sträcka sig.

Som gammal MD:are hade jag mottagits nästan som den »Förlorade so-nen» — återbördad till fadershuset.

Det talde en funderare. Gävle borde vara idealet för mig. Min tjugiga expedition med Elsa som hjälp och vän. Dessa trevliga kaffestunder i det närliggande frukostrummet, som jag ogenerat utnyttjade till aktuella sam-tal till sista kvinna och man. Tidsläget VAR sådant. Alla tillfällen till tid-ningsstudier! Att en del av tjänstgöringen måste förläggas till tidiga och sena timmar ibland spelade ingen roll. Bara en sådan sak som att hinna studera Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, innan polisen hann ta den, var en sportsbragd. Torgny Segerstedt var en tröst i den skam man kände över landets hållning i Finlandskampen och judefrågan.

Det stora konst- och teaterintresset här i stan, det kanske inte finns i Mora — åtminstone ej det sistnämnda. Vid goda föreställningar är det säkrast att stiga upp arla och ställa sig i kön utanför den trivsamt gamla teatern för att få en hygglig biljett. Detta besvär för Talia kanske sätter en extra bouquet på njutningen, som väntar. Och så till slut alla tavel-utställningar på Rettigska museet. Jag har börjat »sitta av» konstverk nu istället för böcker en gång i tiden.

Tack vare »Hemslöjden» har jag kommit tillsammans med konstnärer och konstintresserade personer och författare. Bara den gamla gård och det charmiga hus deras affär är inhyst i, är en tillgång även för vännerna. Nej, jag kan inte bryta upp. Och aldrig mer kunde jag få en sådan chef med fru som Anna och Robert Edström. Huvvaligen, stanna, stanna!

Tur att Elsa förstod att jag satt och gick i djupa tankar. Hon tog mycket på sig av mitt arbete.

Innan jag gick hem, hade jag skrivit min ansökan och till yttermera visso lagt den i brevlådan.

(Utdrag ur brev till professor och fru Sahlgren, Stockholm)

Mora den 11.4.40.

Kära ni,

Det är på tiden att jag skriver några rader — trots alla världshändelser hoppas jag nämligen, att ni fortfarande ha intresse för mera interna saker.

Vore det nu lugnt i Norden skulle jag känna mig riktigt nöjd med tillvaron. Som det är lever man inte för dagen — man lever för timmen. Vem har mod att se framåt. Hur det än är ångrar jag ej, att jag sökte förordnandet här. Visserligen är det bara en försökstjänst, ett försök från Generalpoststyrelsen att cachera sin blamage i kvinnofrågan. Överpost-expeditörstjänster, 15 st i postassistentgrad är föreslagna.

Visserligen mottog postmästaren mig med upplysningen, att han hellre sett att han fått en förste postassistent till hjälp, men han är inte ovänlig i alla fall. Tittar han lite snett på mig, beror det på att han är vindögd.

Han har uttryckt sin glädje över att jag var så hemmastadd med den sk avgående avd. — han hade fruktat jag skulle komma och ställa till med trassel. Tack vare min tjänstgöring på postkontor av olika storlekar är jag van vid alla göromål. Jag är med ett ord sagt *Rutinerad*. Undra ni på att jag blir förbannad på detta mistroende.

Du Ernst, som är läkare och psykolog, du om någon inser väl, vilket ansvar dom har tagit på sig — dom förstör vår ambition, vår arbetsglädje och vårt självförtroende, dessa höga chefer, som offra oss för sin prestige. Det om något är väl »synden mot den Helige Ande», som enligt katekesen aldrig kan förlåtas.

Till de Höga herrarne räknar jag absolut inte Valfrid Svanberg, Han är en vanlig hygglig mänska, men alla postmästare ha fått förste post-assistenter på hjärnan . . .

I söndags var jag i Orsa och hälsade på en f d arvidsjaurbo. Nog tyckte vi det var lite oroligt, men att vi bara ett par dar efteråt skulle komma in i händelsernas centrum, det hade vi ej en tanke på.

I Gävle såg jag biltransporterna till Finland, långa kavalkader av vitmenade bussar. Då var det beslutat att om läget blev prekärt skulle postdirektionen evakueras till Mora. Nu tror jag den stannar där den är.

Efter tyskarnas överfall på Norge, är huvudintresset riktat mot väster. Dit och dädan går trafiken. Hamar och Elversrum ligga på samma breddgrad som Mora, 12 mil härifrån så där. Bland andra flyktingar passerade i går franska beskickningen i ett flertal bilar.

Nog har mänskan lätt att anpassa sig. Hade det här överfallet på Norge skett för bara ett år sen, vilken panik skulle ej ha brutit ut. Nu ta vi det ganska kallt och vänta bara på den dag det är vår tur. Och ändå — innerst inne tror jag att Sverige klarar sig. Det är kanske bara ett krampaktigt försök att komma undan en bister verklighet. Egentligen är det onaturligt att vi alltid skall slippa undan.

Nog är det väl synd att de små änglarna Hitler och Stalin, som bara vilja Norges och Finlands väl, skall bli så misskända och illa mottagna. Otack osv.

Er tillgivna syster

P.S. Den 12.

Nog fordras det den tro, som kan försätta berg, att tro tyskarna kan låta bli våra malmfält . . .

(Utdrag ur brev till en svägerska)

Mora den 20.4.40.

. . . Vad ni stockholmare — inte du och Ernst — måtte vara nervösa av er. Det vore nyttigt för somliga att förpassas till landsorten. Här märker man ingen hysteri. Mänskorna verka mer intresserade än rädda. Ändå ha vi verkliga bevis på krigets närhet.

Morapojkarna ha stått i klungor och väntat på sina order som en naturlig sak. De skämta och skoja där de komma i sin lump med ränslar och gevär.

För min del går jag upp i vad jag har för händer. Jag tycker det är viktigare att posten kommer iväg ordentligt och att jag ser upp med tusen och en saker som man är tvungen till i dessa tider än att voja mig över tyskarnas landsättning av 1000 man i Norge. Överrumpla oss kan de nog inte nu längre, jag tror varenda meter vid gränsen är bevakad. Det har Per Albin sagt, och någon måste man tro på.

— — —
For ni förbi Mora i somras? Zornmuseet var kanske inte färdigt då. Nog för det jag sett många museer i min dag, men detta imponerar i alla händelser. Det är storslaget. Det innehåller inte bara hans egna tavlor och andra framstående svenskers utan Velasques och El Greco äro också representerade. För att inte tala om allt gammalt och fornt från Mora med omnejd, hela gamla husgavlar från vikingatiden och selpinnar från gu'vet när. Nog har det gjort mycket för Mora.

Mora är tjugigt. Jag njuter av att åter se blånande höjder och vita björkstammar. Storstaden är ingenting för mig, det konstaterar jag, för vilken gång i ordningen vet jag ej. Man har så svårt att andas. Här är luften hög och klar. När den ej är tjock av våt snö. Sånt händer i våra dagar.

Jag undrar om jag får semester. Post och telegraf för att ej tala om järnvägen har oerhört bråda tider. Manfolket är inkallat, vilket nog alla vet vid det här laget. Hur det skall gå med min flyttning, det vetе sjuвton. Postverket betalar emellertid mitt rum i Gävle. Inte är det värt sörja för morgondagen. Den sörjer nog Hitler för, den lilla sötноsen . . .

Jag trodde han skulle sända blommor till Kronprinsessan Ingrid's lyckliga nedkomst, men hon fick nöja sig med ett telegram. Tänk vad hon skulle känna sig smickrad.

God natt! I morgon är jag ledig, hurra hurra. Då skall jag ut och trava. Jag har en väldigt lång arbetstid på det hela taget och naturligtvis varannan söndag . . . huvvaligen, från morgon till kväll.

Och håll dig lugn även i fortsättningen. Det ordnar sig nog . . .

Mora den 7.7.40

Kära Svägerska,
vad jag saknar min telefon. Det var så bekvämt att bara räkka ut armen från »Schlafen» och begära önskat nummer. Med ett 6-minuters prat blev jag av med det dåliga brevskrivningssamvetet . . .

Här jobbas av alla krafter, (har du nånsin hört annat?) men klaga är ej mitt behag — gjorde jag det bleve jag med skam och nesa bortkörd från denna så omdiskuterade tjänst. Från min synpunkt sedd är den ej mycket att ha. Femton kr. förlorar jag i månaden. Du som lever i lycklig okunnighet om Statens irrgångar, blir kanske förvånad. I detta fallet är det dock inte så märkvärdigt. Tjänsten är överklagad — d.v.s. mitt innehav av den — och därför står jag kvar i min gamla löneklass. Tyvärr hamnade jag i en lägre dyrortsgrupp. Trivs gör jag i alla fall.

Det är spännande med den norska militären. Till namnet är den internerad, men man träffar den mest i familjer, som öppnat hem och famn för gutterne. Officerarne under major Eriksson äta på hotellet, där även jag intar min täring. De hålla sig strikt skilda från alla. Det måste kännas mycket bittert för denna stab, att behöva gå över gränsen med man och allt. Det ser dystert ut för dem, även om de få återvända nu när kriget i Norge förklarats slut.

Det är förklarligt, men nog är det tragiskt, att vår Regering tillåter transitering av tyska permittenter på svenska järnvägar. Vad skall dom tänka om oss, och hur skall den nordiska vänskapen kunna bestå efter detta. Först Finland, som anser sig sviket och nu Norge . . . Man vill inte tänka på det.

Här ha vi försvarsstab inrymd i posthuset och fältpost på kontoret. Den förestås av en gammal bekant till mig från Gävle. Han går omkring

och spänner vader och spänstar i kaptensuniform. Så synd att jag är ett stackars kvinnfolk, annars hade jag kanske överraskat familjen med detta stolta militära inslag.

Nåja, det inslaget är faktiskt rätt väl representerat genom alla inkallelser av de yngre medlemmarna.

Gävle har jag ej tid att sakna. Det skulle vara efter kl. 7 på kvällen, och då är jag så dödstrött i tankar och ord att jag helst tar en tur på min trogna cykel. Det blir kanske annorlunda i vinter, och då får jag ett mål att resa till. Jag var där på min sista sektionsfest före eventuell avresa. Det var en mycket lyckad men för mig lite vemodig fest. Postmästarfamiljen var som vanligt snäll och rar. Min f. d. chef höll ett så vackert avskedstal för mig. Mitt tacktal var kanske inte lika vackert — men djupt känt. För att undvika »snyft-snyft» måste jag till slut ta till Kolingens förtvivlade rop från tredje raden till Ofelia, där hon vandrade omkring på scenen med sina blommor och tårar »gråt inte Ofelia! de e' f-n så lessamt ändå» . . .

. . . Vill du ha mina tvättmedel för den här perioden, kan du få.

(Ur brev till Esther Carlholm)

Mora den 5.11.40.

— — —

Om jag bara komme mig för, skulle jag skicka dig 2 kg rostad råg. Om jag bara sluppe slå in det så eftertraktade kaffesurrogatet som om det vore värt sin vikt i guld . . .

Jag har hälsat på våra vänner i Gävle, och besökte naturligtvis också förra chefen och hans rara fru. Robert och jag föllo i varandras armar som vanligt och dunkade varandra i ryggen och uttryckte på allt sätt vår förtjusning att återse varandra. Han är Sveriges charmigaste postmästare. I och för sig säger inte det så mycket, men om jag säger att han är bland de charmigaste *män* jag träffat, så är det ett högt betyg. Nu är han hemvärnschef — han var käck som tusan i sin uniform.

Och jag som motsåg hans chefskap med den största ovilja efter ryktet om hans gåpåaranda som rivande karl mot personalen. Vi fann varandra genast. Fast vi hade ju våra små duster när han kom med en del »rationaliseringar» inom tidningsexpeditionen som jag inte gillade så där hux flux. Ja, det var ju klart att jag gav mig — och hjälpte till med ändringarna. Men en gång — påstod han — slog jag näven i bordet och gjorde myteri. Det gick han och skröt över. Jag slog inte näven i bordet — jag kom bara med förnuftiga motskäl. Det gällde att anordna tidningsutbärning i arla morgonstunden genom ett kvinnouppbåd (dock icke postalt). Idén var god och den gick igenom förstås. Men jag var väldigt skeptisk, hur den

Postmästare Robert Edström.

skulle utfalla. Jag har också hört att man återgått till den gamla ordningen med utbärning i samband med brevbäringsturen. Det blev för *dyrt*, se. Men att Robert nog hade rätt, det är utan tvivel.

Det var sannerligen liv och lust att tjänstgöra under hans förmanskap.

Helt säkert hade jag stannat i Gävle livet ut om det inte vore för min evinnerliga längtan efter att pröva något NYTT. Vart skall den egentligen föra? Att den är en drivkraft är utom allt tvivel, men vad tjänar allt till . . .

Med denna lilla utvikning från ämnet — besöket hos Pm — återvänder jag dit. Jag träffade Magda Berglund på det lilla improviserade kafferepet. Till min förtjusning berättade hon, att min vikarie på tidningarna, Rosa Olson från Nyköping, tyckte det var jobbigt värre och undrade om jag ej beklagat mig över tjänsten. Det förnekade Magda sanningsenligt. Jag är verkligen glad höra sådant där — ingen tror att jag ligger i som jag sannerligen gör.

Jag gjorde en blixervisit i Rettigska museet. Det är något gävleborna kan vara glada över, kan nästan ta upp tävlan med Zornmuseet. Apropos, jag har fått göra visit hos Fru Emma Zorn. Det har nästan gjort sensation

och höjt mitt anseende i Mora — och kanske väckt lite avund. Hon lever nämligen nästan isolerad från ortsborna.

Anledningen till fru Zorns älskvärdhet var rätt lustig. Jag hade naturligtvis tänkt bli en flitig gäst på museet, och jag visste, att jag skulle få besök av vänner och fränder. Ett årskort vore naturligtvis lämpligt. Jag stegade upp till museet och framförde min önskan på en gång. Flickan i kassan stirrade på mig, det *fanns* inte årskort helt enkelt. Ingen hade frågat efter ett sånt, men hon skulle fråga Intendenten, Professor Gerda Boëthius. När jag kom igen fick jag mycket riktigt ett årskort — 3 kr kostade det och var det första, som utfärdats.

Professorn berättade den unika händelsen med resultat som ovan nämnts.

Fru Zorn är mycket klen. Hennes sjuksköterska, som mötte mig, förberedde mig på att jag ej kunde få träffa hennes patient men annars var jag välkommen att bese hela hemmet. Jag var ju så tacksam för det och vandrade ur rum i rum och såg mycket vackert och intressant. Den kvinnliga sekreteraren var min guide. Mest intressant är den stora gästbuds-salen, där stora sjöslag utkämpats och som jag misstänker många visa ord fällts av stora svenske män. Gästrummen äro mycket vackra, stilrena från olika epoker. Prins Eugen har sitt givna rum.

När jag var redo för avfärd, fick jag hälsning, att Fru Zorn ville ta emot mig i sitt kabinet. Det du . . . Men sköterskan påpekade, att närmare än 2 meter fick jag ej komma värdinnan. Hon lär ha bacillskräck och vara nästan blind, något hon ej gärna vill vidkännas. Jag kände det som om jag skulle på uppvakning till Drottning Viktoria, salig i åminnelse. »Drottning Emma» var vid närmare sammanträffande alldeles förtjusande. När hon talade om Anders var det med en sådan känsla, att man nästan fick tårar i ögonen. Sekreteraren fick springa som en liten skottspole och hämta än det ena än det andra att förevisa. Till slut hämtades in den underbara akvarellen med Emma som ung fästmö stående i det gröna lövverket vid en törnrosbuske. Vid minnet fick hon sannerligen ett återsken av sol och ungdom i sitt lilla fina ansikte. Jag märkte att hon njöt av att få tala, även med en okunnig främling som jag. Säkert märkte hon, hur intresserad och gripen jag var.

Den nya postmästaren är en ganska originell figur i Vår Herres hage. Ingen förstår sig på honom (gu'vet om han gör det själv). Men så mycket förstår JAG, att för mig stundar det Vargatider. Från första stund har han tydligt påpekat, att här skall bli en förste postassistenttjänst *och han brukar driva sin vilja igenom*. En stor del av postmästarekåren — kanske den största — tycks vara infekterad av fpass-bacillen.

Jag tror dock att hos Postmästare Svanberg blev jag något av motgift. Jag riktigt saknar den lite buttre men gode Valfrid — och inte minst hans

glada fru Lisa. Jag var mycket hemma hos dem och han kunde inte låta bli att åtminstone dra på mun åt våra tokerier. Den nya postfrun har jag ingenting emot. Hon är snäll och tycks inte glömt löftet hon gav vid vigseln. Du vet det där att älska och akta sin man och vara honom underdånig eller något i den vägen. Bara det ordet skulle få mig att panikslagen fly från brudpallen, om jag kommit så långt utan att tänka mig för. Carmens ord äro som tagna ur mitt hjärta: »libre je suis née, libre je mourrai».

Hélas — nej återvänd till mitt mera nyktra modersmål — alltså tyvärr är överpostexpeditörsäventyret endast en löslig historia, så kanske lyckas Pm i sitt fula uppsåt att fördriva mig. Då återvänder jag till Gävle — icke utan glädje.

Innan jag slutar detta mastodontbrev vill jag besvara din fråga om kamraterna. De äro bra. Alla från den unge postassistenten till städerskan, den inte minst viktiga personen i sammanhanget.

Först var jag lite undrande över min kvinnliga kollega. Lizzi Hillbom mottog mig med reservation och förklaringen att hon, som under ett år varit tillförordnad öpx, av sagt sig förordnandet till favör för en fpasstjänst. »Även du min Brutus» suckade jag i mitt hjärta — men kom underfund med att det ej var av ovilja mot mig. Det var en manlig kamrat, som ägde gård och grund i Mora, som hoppats på en dylik tjänst i hemorten.

Själv älskade hon att sitta i Kassan och betjäna Allmänheten, som älskade henne tillbaka. Ingen Lillie Ziedner där inte.

E.o. pass Sven Broman, som jag trodde skulle bli den hårdaste nöten att knäcka, tycks bli den verkliga kamraten och vännen. Han är så ung och så nygift och kär att han ej intresserar sig för postalt rävspel. Hans fru är lika sympatisk. Jag känner på mig att det hemmet blir en ljuspunkt i en mörk värld.

Som vanligt kommer jag väldigt bra överens med brevbärarna. Tur det, jag har mycket med dem att göra. Och mest tur att den genuine gamle masen Liss troget står vid min sida. Han är inte den som rädes att tala ut ur skägget — som han inte har.

Brev till Esther Carlholm

Mora den 27.1.41

Kära Ettan

— — —

»Ein zwei drei im Sausenschritt läuft die Zeit — Wir laufen mit» — med en del sensationer i hämlarna. Den här gången var det min tur.

En morgon sitter jag vid expeditionsbordet i avg. avdelningen väntande på bussen till Malung. Då knackar det på bakdörren, den dörr på vilken

Postdirektör H V Holmberg.

står angivet »Obehöriga äga ej tillträde»... Redo att avvisa obehörig person — detta framför allt med tanke på alla fältposthandlingar jag ansvarade för — öppnade jag. In steg postdirektör Holmberg med portfölj under armen och bister min men utan den vanliga staben hack i häl. Någon inspektion var det således inte.

Det var mycket värre. Postdirektören spände ögonen i mig och sa: »postmästaren har anmält Er för att ha uppviglat personalen mot honom. Förhåller det sig så, kommer Ni att förflyttas härifrån».

Vet du, Ettan, jag tror jag såg mera dum ut än skyldig, när jag nekade. Han lät betydligt vänligare: »jag trodde det inte heller, men vad har ni gjort?»

»Det är kanske bäst Postdirektören frågar postmästaren om den saken», föreslog jag. Vad skulle jag säga? Min axelryckning kanske också sa något. Pd försvann in i postmästarens rum utan vidare kommentarer.

Själv satte jag mig åter för att invänta bussen till Malung. Rädd var jag inte — inte lessen heller. Jag var närmast förbryllad. Under hela mitt långa postala liv, hade jag aldrig ens hört talas om något dylikt. Det är klart, att om en chef inte var populär, så kritiserades han inom personalen

— kanske hårdare än nöden krävde. Men fientligt inställd har jag bara varit mot distriktets elakaste postmästare i Enköping. Han var genomelak. Och det är inte denne. Det är bara det, att han valt fel bana. Han skulle ej ha med personal att göra.

Och nu skulle jag jagas bort — med skam och nesa. Jag visste att jag stod illa till hos postdirektören. Det här var slutet. Och det *fick* bli slutet. Jag *Orkade* inte längre.

När postdirektören kom ut, var han som en omvänd hand. Han förklarade att han skulle stanna och undersöka arbetsförhållandena. Just då kom bussen — mycket lämpligt. Den kördes som vanligt upp på trottoaren och fram till mitt fönster. Jag öppnade det, en bister kyla strömmade in samtidigt som jag började lasta ut transitoposten. Du skulle sett postdirektörens min. »Vad är detta», undrade han. »Det är en ny gren bland alla andra inom Postverket.» När han såg mig släpa och lyfta tunga säckar och expediera dem genom fönstret, blev han upprörd — mer än vad jag nånsin blivit över denna originella transport, som av mig döpts till »Fönsterpost».

Se'n följde han mig steg för steg genom hela arbetsschemat. Det bästa var att han upplyste mig om, att jag var mer utnyttjad än förste postassistenten i Malung. Jag hoppas chefen fick samma besked . . . Vad blev nu resultatet av det hela? Det kan du inte gissa. Dagen därpå ringde mig postdirektören personligen och frågade, om jag ville ta semesterförordnandena som postmästare i såväl Avesta som i Mora. (Obs, Mora pk klass III). Sannerligen kände jag mig ej knäsvag — men naturligtvis tackade jag JA.

Det är inte värt sörja för morgondagen. Var dag har nog av sin egen plåga. Om inte annat så har plågan Hitler en viss förmåga att rubba alla cirklar.

Jag kan hälsa från förre sparbankschefen Döss. Han och hans fru Hildur får ibland besök, när tiden så medger. Jag hyser betydligt vänligare känslor för honom nu än när han stod på den postala maktens tinnar. Kommer du ihåg vår fasa, när han med sina diktatorslater inspekterade kontoren? Då om någonsin greps man av »stora skälvan». Visserligen var Erik G. Långe skräckinjagande när han som en Jehu rusade genom lokalen — naturligtvis utan att hälsa på någon under Kontrollörs rang. Men ett blixtnedslag går kvickt över. Johannes Döss — det var ödets tunga steg och hand.

Mig skär det i hjärtat, att se denne skapare och stora organisatör av Svenska Postgirokontoret sitta här i Mora, »avdankad, arm och grå». Nej ordet *avdankad* erkänner jag inte som lämpligt attribut. Det vilar fortfarande något av hövding över hans kraftiga uppenbarelse — strängare än nånsin. Bredvid honom verka de, som åstadkom hans fall, småskurna.

Byråchefen Johannes Döss.

Har du nån gång verkligen hört från tillförlitligt håll hela sanningen till hans svåra straff — avsättning? Enligt vad som sades man och man emellan, är orsaken hans självrådighet att ha gjort en stor affärstransaktion med sparbanksmedel utan att ha framlagt denna vid föredragning inför poststyrelsen.

Lyckligtvis lär det blivit en lönande affär, och med tanke på allt vad Postverket har honom att tacka för, kan man ju tycka att nåd bort gå före rätt. Och allt det där vimset om den massa reservoirpennor han på eget bevåg låtit personalen begagna sig av i tjänsten, är då för larvigt att ta på allvar.

Jag vet att Martin och du kom mycket tillsammans med Dössens i Stockholm, så din gamla respekt försvann väl med tiden. Nu är jag vän med dem också — om man kan tala om vänskap med en person, som låst in sitt föregående i själens förvaringsfack för »hemliga handlingar», dit »obehöriga ej äga tillträde» — framför allt inte bakvägen.

Han är i alla fall road av att prata med mig, trots att jag tillhör det av min nuvarande chef på kontoret så föraktade könet. Politik är dagens brännande ämne, som bekant. Som Johannes är hemvärnschef och jag »Fältpostmästare» (naturligtvis inte in spe med dess latinska betydelse utan »på spe» på ren svenska, så länge det varar) ha vi mycket att resonera om. Men tyvärr måste vi iakttä en viss försiktighet och hänsyn till varandras olika åsikter.

Den som inte iakttar varken försiktighet eller hänsyn är den kära Hildur. Hon tycker att Hitler är en GUD och Churchill en djävul. Inte tal om annat. Judarnas lidande är bara rättvist. Men gu'nåde den som skulle våga rycka ett strå ur hennes älskade feta kattors pälsar, och hon gråter av medlidande, när grannarna slaktar sina kaniner. Naturligtvis inte av medlidande med grannarna, fastän »elaka jag» tycker det låge närmare till hands — så äckligt som kaninkött är.

Härom dan kom jag dit lite olägligt. Jag damp ned på ett diakonimöte — 28 damer och två herrar, kyrkoherden och Johannes. Inte för det jag har något emot diakoni. Kyrkoherden sin plikt likmätigt knogande på en stor kappsäck, innehållande psalmböcker åt samtliga. Kan inte kärringarna ta med sig en bok själva, frågar man sig?

Som Johannes själv är »kyrkobroder» kanske han gillar mötet — men passar där, det gör *han* inte. Jag vädrar Hildur bakom honom.

Hon har inte burit »olyckan» med samma resning som han.

Där är ganska mycket gnäll och jämmer över de förlorade glansdagarna. Det verkar som om hon mest saknar kaffestunderna på NK:s terrass i sällskap med statsrådsinnan Ekman.

Nu är jag elak. Men jag har ett så stort medlidande med Johannes, som bara tiger och tiger — år ut och år in.

Ja, frid och fröjd!

Mora den 19/3 41.

Kära Svägerska,

Jasså, de' e' me' te å fylla år igen — har den äran! Nog kommer jag ihåg förra årets glada fest — en av de få bemärkelsedagar inom släkten jag kunnat vara med om att fira. Kanske det är därför jag minns dem så väl. »Sällan men intensivt», det tycks vara mina tankar, det. Kanske en förtjänst.

Det är dock ej denna min sybaritiska läggning, som gör att jag tackar nej till silverbröllopsglädjen. Jag gör det ytterst ogärna. Sen jag lämnade Gävle, kan jag säga med psalmisten: »mitt sällskap Sorg och Möda är» — mest det sistnämnda. Jag gnor för Kung och Fosterland. Det gör nog de

flesta i dessa orostider var på sitt sätt. Var så god och ta emot, Ers Kongl. Maj:t, mitt lilla men dock bidrag.

— — —
Utomhus är det strålande. Solen skiner så som den alltid lär göra i »Kalsta». Den måtte väl inte komma underfund med att den här befinner sig på fel längdgrad och försvinna med en kall avskedsnick.

Jag stiger upp vid 7-tiden för att få ordentlig motion före dagens stillasittande. Sparkstöttingen har blivit fordonet för mig. Ett fyrfaldigt »Usch» för de stinkstänkande gengasbilarna. Trots det goda exempel Gustaf Wasa på sin Dalatid var, har jag tyvärr lagt skidorna åt sidan. Det är synd det. Man får nöja sig med, att det är så många andra som kuta »i fädrens spår för framtids (och egna) segrar».

Ska' vi gratulera varandra till den ökade fläskransoneringen? Helhjärtat är det inte från min sida. Hänger den samman med den samtida kaffeminskningen faller jag snarare en liten kaffe-TÅR.

Nåja än skiner solen. Om den försvinner som så mycket annat, har man alltid den där lilla silverkanten på molnet att hoppas på.

Kan ni tänka er — NÅDENS SOL har kastat en strimma på mig (så länge det varar). Postdirektör Holmberg fick tydligen vid sitt besök ett stort medlidande med den stackars Överpostexpeditörens missgynnade ställning. Förutom löfte om postmästareförordnanden har han sänt nådevedermälen — jag suger på ordet som på en karamell från den tid det begav sig — i form av avskrifter från gamla postmästarmötesprotokoll. Med uppmaning att studera hans inlägg.

Jag måste erkänna, att jag gläder mig över att hans vrede dalat. Det var i alla fall för ett par år sedan vi hade vår lilla kontrovers. Gu'vet om han inte innerst inne gillade min djärvhet den gången. Nu gavs det ett tillfälle att räcka handen utan att behöva rubba på respekten. Det kändes nästan så.

För oss häruppe tycks det vara särskilt oroliga tider just nu. Rykten komma och rykten gå. Är det sant, att tyskarna fattat behag till vår Handelsflotta?

»Men än skvalpar de' i Siljan», säger VI DALMASAR. Gu'nåde HITLER om han kommer och bara petar på våran fina *turistångare*. »Med hacka och med spade vi vandra (mot honom) så glade . . .»

Mitt andra förordnande i Avesta

Utdrag ur brev (juli 1941)

. . . Den här gången blir det nog rena sinekuren för mig att sköta semestervikariatet för Postmästare Elin Alsterberg, var min tanke, när jag lämnade det krigiska Mora, där jag bl a hade hand om fältposten. För all

del . . . bara till gagnet förstås. Att »samarbeta» med *staben* (hm) rätade upp ryggen, och näsan började åter sträva mot högre rymder. Det var nästan motvilligt jag lämnade hela min dossier med fältpostnumren ifrån mig, dessa kort, som jag bär med mig var jag går, var jag sitter och var jag står. Det lugna Avesta var inte längre något för mig . . .

Men snälla du, jag hann knappt mer än installera mig förrän »ödet började att hända» (Gr—gs Veckoblad).

Mitt i natten väcktes jag av dunder och brak och smällar. »Jasså är det vår tur nu», tänkte jag, men plötsligt var allt lugnt igen, gatorna lågo tysta och järnverket, som jag misstänkte för att antingen vara ockuperat eller ställt till med en explosion på egen hand låg stilla och fridfullt. Jag gick och la mej igen. Då ringde telefonen, en liten jämmerlig röst hördes »de ä Gunhild Widegren. Ja' sitter i skyddsrum och kan inte ta morgonvakten. Jag fick tillåtelse låna telefonväxeln. Det är ett tåg, som exploderat».

Gunhild var en av mina postexpeditörer, gift och bosatt i Krylbo med tjänstgöring i Avesta. Jag var nästan rörd. Där satt hon med sin man och lilla barn, med granater briserande omkring sig och hade ändock tid och tanke för sin tjänst.

Jag rusade ner på kontoret. Där stod transportörer och brevbärare och brevbärarebiträden i en klunga. Från alla håll hade de rusat till posten. Och nu blev det fart. »Ta en taxi och cyklar och vad ni kan och avgående posten med er och far till Krylbo. Finns postkontoret kvar, så lämna den där, och hjälp till och leta reda på vår post.» Jag hann inte tala ut, förrän jag såg ryggen på var enda en. Gärna hade jag velat följa med. Jag fick sitta kvar och ringa efter den andra postexpeditören. Nu var hela stan i rörelse, telefonen gick varm. Att den bara gick var härligt.

Hela förmiddagen kom det då och då en postpåse indansande, ibland med privatbud, som hittat den på banvallen, men värdeposten hade räddats in på postkontoret i Krylbo av en postiljon som räddat den ur den brinnande postvagnen, och så småningom började det bli ordning på det hela.

Du kan tro jag var ängslig att en stor del av posten skulle ha brunnit upp eller stulits eller på annat sätt förstörts. Men det tycks ha gått lyckligt. Hittills har det inte blivit några klagomål. Jovisst jo. Ett manfolk ringde och frågade efter en tidning han inte fått. Men då sa jag: »min Herre kanske inte vet att det varit en tågkatastrof i Krylbo?» »Joo för allan del, nog har man hört om den, men min tidning ges ut i Hedemora, så den hade ingenting med olyckan att göra.» Då blev jag svarslös. Men säkert fick han sin tidning, om också försenad.

Det är väldigt hemlighetsfullt med tågolyckan. Rykten gå — nej flyga från man till man. Att det var ett tyskt ammunitionståg på väg till Finland, så mycket får man veta.

Om det var attentat eller olyckshändelse, det tigs det med. »Man säger» att engelsmännen placerat en tidsinställd bomb i lasten i Göteborg, och att det var meningen den skulle explodera vid passerandet av bron över Dalälven och förstöra denna. Dessa förb-ade »tysktåg» . . .

Kan du förstå att inte ett människoliv gick förlorat? Alla dessa resande i möteståget från Norrland, som huvudstupa måste lämna sovkupeerna i bara nattdräkterna och förlorade allt bagage — livhanken klarade de dock . . .

Du kan tro Gunhild hade mycket att berätta, när hon äntligen fick lämna skyddsrummet. Det kan bli bra att fylla nästa brev med . . .

Fastän det varit en påfrestande dag för oss allihopa, så voro vi väldigt nöjda med den och oss själva. Alla gjorde sitt bästa — det var ett samarbete, som var underbart att känna. Mora kunde inge samma arbetsglädje, om det bara inte vore denna mur mellan chef och personal. Det är bra lessamt — och så onödigt.

Klart till Krylbo — men sen . . .

(Den historiska morgonen 19 juli 1941 skildrad av postexpeditör Gunhild Widegren i brev av den 10.6.1968.)

Strax före kl. 5 vaknade vi av smatter och dunder och kände lukten av krutrök. Det var fruktansvärt, vi trodde det var de avskydda »tysktågen», som nu visade sitt rätta ansikte och anföll. Ett av fönstren hade krossats — som tur var i ett rum, där ingen låg.

Det första jag gjorde var förstås att rusa in i rummet, där vår son (1 år och 10 månader) sov. Medan jag fumlade med den lilla sele han var bunden med, hördes en kraftig detonation. Jag blev stel av skräck. I största hast slängde vi alla tre (min man, hembiträdet och jag) på oss lite kläder och gick ut på trappan. Den första vi såg var kassörskan på järnvägsrestaurangen — hon kom vacklande med blodet strömmande över ansiktet på väg till skyddsrummet. Dit rusade även vi. Just som vi svängde runt hörnet till trappan, susade en 1/2 granathylsa förbi precis i huvudhöjd.

Jag berättade för fru Gidestam (gift med fastighetsskötaren i posthuset) om kassörskan. Vi ut igen och hjälpte ned henne. Hon hade träffats av glasskärvor när fönstren i restaurangen splittrades. Huden var faktiskt avskalad på flera ställen men inga djupa skårer, och ögonen voro helt oskadda.

Det fanns förbandsmaterial, så vi lade om hennes skavanker. Det behövdes hjälp — folk kom, som sprungit barfota på glasskärvor, sådana låg i drivor på gatorna. Det fanns inte många hela rutor i Krylbo den morgonen.

Så småningom kom också tågpassagerare från sina sovkupeér. (Postkupé 9 ned ingick i tågsättet.) De hade väckts av explosionerna, när tåget kom in på stationen och hade måst ge sig iväg huvudstupa, de flesta utan sitt bagage, då tåget fattat eld. Vi tog hand om en familj från Skåne med en liten flicka i Bosses ålder och storlek och lånade dem kläder, då de endast voro iklädda nattdräkter.

Då vi förstod, att det ej skulle sluta på länge än, fick jag tillstånd att underrätta postmästaren i Avesta från telefonväxeln i skyddsrummet, att jag ej kunde »ta morgonvakten» på förekommen anledning.

Flera gånger försökte vi bege oss hem, men verks- och hemvärnsmännen, som stod på vakt överallt, körde ned oss igen. Inte förrän vid 1/210-tiden kom vi iväg hem för att plocka med oss så mycket mat vi hade hemma. Jag minns vilken förtjusning det blev när vi delade ut hårda smörgåsar, sockerbitar och jordgubbar.

Då var det värsta över, men du store tid vad det såg ut på stationen. En stor plattform var bara borta. Där var en stor grop istället. Stolpar och ledningar såg ut som illa gjorda korkskruvar och järnvägsvagnarna som sotade stålskelett. Det kunde blivit mycket värre, om ej en modig järnvägare kopplat från flera ammunitionsfyllda vagnar och kört in dem på en bibana.

Du trodde att en person omkommit, men det är misstag. Det värsta som hände var att en ung man, som hjälpte sin gamla mor att ta skydd i skogen mellan 2—3 km från olycksplatsen, fick ett ben avslaget vid knäleden. Orsaken var en av dessa granathalvor, som flög åt alla håll.

En av postiljonerna, jag tror han hette Rosén, som var på bangården, fick belöning för rådigt uppträdande. Han plockade till sig värdeposten i rasande fart — tåget brann redan för fullt — stälpte transportkärran över dem och kastade sig själv bredvid tills det värsta var över. Se'n drog han alltsammans oskadat till postkontoret.

Vid 11-tiden satte jag mig på cykeln och åkte till postkontoret i Avesta . . . Sonja Melin hade tagit min morgonvakt.

(Familjen Widegren cyklade på lördagskvällen till bekanta i Dala-Finnhyttan för att slippa oredan i Krylbo och hemmet.) När vi kommo tillbaka på måndag morgon, tidigt, hade man röjt en hel del. Bland annat hade de tagit ner en buffert på 500 kg. Den hade slagit genom taket på vårt hus och blivit hängande i fodringen på ena gaveln.

Vi bodde på nedre botten i en trävilla i en trädgård bakom stora posthuset. Förutom vår våning fanns där ett rum, som användes till resebibliotek. På övre våningen låg övernattningsrum för resepostisarna. När vi satt och åt frukost vid köksbordet kom två hemvärnsmän nedklättrande på en stege från övervåningen. Den ene bar på en obriserad granat, som kommit genom taket. Tändhattar och blindgångare låg överallt, och barnen fick ej leka ute på ett bra tag.

Ja, det var en dramatisk tid, som man aldrig glömmer.

Brev till släkten, samlad i Stockholm (ett kort utdrag)

Mora Juldagen 1941

Kära Allesamma, ingen nämnd och ingen glömd . . .

— — —
Gamla postfrökens julafton var sig ganska lik — dagen firades bland paketsäckar, julkort, försenade tåg och bussar, irriterade postslavar och en chef, vars underläpp mer och mer tangerar hakan.

Kl 19 prick avvek jag mer eller mindre saknad och gick en trappa upp till en familj Ringnér, som tagit mig under sina vingars skugga och nu bjöd på en härlig julmiddag. Väl förplägad och ganska nykter tågade jag hem i lätt snöyra utan florshuva. Jag var fast besluten att ej gå i julottan.

Men kl 4 klev jag upp ur min sköna paulun för vidare befordran, snarast möjligt, till kyrkan. Ändå kom jag i sista laget. Har ni sett Zorns »Julotta i Mora» au naturel eller i reproduktion, så får ni en god föreställning om miljön. Packat med folk från golv till tak från ingång till altare — och varmt av alla levande ljus. Men tack vare att man som vanligt sjöng, så taket lyfte sig, anade man en smula luftväxling.

Se'n sammanstrålade jag med familjen Svensson hos Ringnér, Dvs fru Svensson, min förra värdinna ni vet, försakade »körkaffet». Hon satt kvar över högmässan i direkt sammanhang med »ottan» för att sjunga alla nio verserna — på moramelodin naturligtvis — av »Den signade dag». Hon ville även konstatera att man enligt löfte återgått till gammalt och fornt. Förra året (även då var jag där) hade det fuskats med psalmens många verser, vilket förstört hela julen för de flesta moraborna. En ny biträdande präst hade intalat prosten att de fyra sista verserna skulle uteslutas, då de var begravningsbetonade. Prosten hade anat, att detta avhopp från traditionen ej skulle falla i god jord och varnat. Men vett-

villingen skulle lära masarna nya takter. När dessa — masarna således — hämtade andan till nya tag fastnade den dem i halsen. Orgeln hade tystnat . . . Man vred nästan nackarna ur led under stirrandet mot läktaren. Alla trodde att organisten fallit död ned mitt i sin gärning. Enda möjliga förklaringen. Men gudstjänsten fortskred så lugnt som helst, trots oron genom en upphetsad menighets mummel.

Med spänning avvaktade vi nu Signes ankomst till det Ringnérska julbordets fröjder. Lugnt kunde hon njuta dem till sista biten och droppen. Nio verser hade triumferande stigit mot höjden — Gud och människor till gott behag.

Och det blev morgon och det blev afton den 3:dje krigsjuldagen. Vi svenskar få allt vara glada att den blev som den blev — trots restriktioner. I all synnerhet moraborna, som återfått sin stympade psalm i hela dess längd och skönhet. Stapelns klockor, stämde i treklang, ha ljudit lika vackert som vanligt. Mätta vi slippa höra stormklockans!

I Lärdomens stad (Utdrag ur brev till Esther Carlholm)

Mora den 19.10.42.

Jag var i Uppsala ända till den 16 sept. Betydligt längre än jag tänkt mig. 5^{1/2} månad fick jag den äran att vistas i denna de lärdes stad par preferens. Alltid lär man något. Jag lärde mig att aldrig söka en stationsmästarejänst.

Det var överkontrollör Gabriel Persson, som var roten och upphovet till min nya eskapad. Vid ett besök i Mora för att undersöka arbetsförhållandena (resultat av postdirektörens förut skildrade resa hit) tyckte han visst, att jag verkade ganska deppad. Han tyckte jag skulle byta vistelseort och höll som lockbete fram ett blivande förordnande som stationsmästare i Uppsala. Den ordinarie — Elsa Sekt, du kanske känner henne — skulle vikariera som postmästare i Lilla Edet. Har du hört, blåser det förliga vindar i den kvinnliga befordringens plaskdamm? Naturligtvis slök jag betet. En ny erfarenhet kan jag ej motstå.

Det var ju också lockande att få träffa min syster, det är ej ofta minn sann. Nu fick jag bo hos henne t o m.

Så skönt, jag behöver ej slösa krafter och papper på presentation av Uppsala 2. Har det kommit till efter »din tid» — det verkar sannerligen nytt och propert, så får du nöja dej med denna korta men fördelaktiga beskrivning. Det bästa var emellertid dess läge — 5 minuters promenad från min bostad i Luthagen. Det är väl en tilltalande miljö, Luthagen.

Stadsdelen bebodd av idel ädel adel i vetenskapens och konstens kalender. Kända namn var inte längre bara namn i press och skrifter. De voro mina kunder — de hade blivit kött och blod — och nästan mer bortkomna i postala paragrafers irrgångar än de flesta. Det vare dem förlåtet.

Om jag bara sluppit sitta i kassan. Att »betjäna allmänheten» stöter mitt känsliga öra. Det kan höra ungdomen till. Jag är rädd för att Lillie Ziedner får en kopia i mej. Vad jag beundrar mina kamrater som alltid kunna visa upp ett glatt och vänligt anlete. Det blir som lite svårare med åren. Men kommer jag en gång på postmästarestolen, då skall du få se på alla tiders representant för Kungl. Postverket. Livet har lärt mig, hur jag *inte* skall vara.

En stationsmästarestol är inte något vidare ens i Uppsala. Inte ens önskemål eller klagomål kommer man till denna enklare postanstalt med. Åtminstone inte den tid jag satt där. Nej, allt av vikt och intresse tar »ettan» hand om och ältar. Det är förstås rätt naturligt — men dödar intresset för saken.

Att allting skall gå över det överordnade postkontoret, det är verkligen en nagel i ögat. Isynnerhet om det är en förste postassistent, som i första hand skall tjäna sina sporrar på en stationsmästares försök i administrativ väg. Du har nog kommit underfund med att jag är allergisk vis-à-vis denna av alla chefer så omhuldade personalgrupp.

Naturligtvis är det ej gruppens fel. Den är varken bättre eller sämre än andra. Det låter kannibaliskt — men jag har fått äta upp dessa förbaskade förste assistenter, så de stå mig ända upp i halsen. »En fpass — ett kungarike för en fpass», ingen vill ge så mycket som ett ruttet lingon för en fpx — allra minst för en öpx, som lyckats kravla sig en bit upp på samhällstrappan.

Stackars dej, du som kommit över världslig ävlan — postal åtminstone — borde slippa att vara klagomur. Raskt över till något annat.

Jag saknade Petrelius vid mina få men dock besök på 1:an. Det är inget fel på postmästare Girell — men han är inte som »vår» Wilhelm inte . . . Lyckligtvis har han stannat i den eviga ungdomens stad. Var skulle detta energiknippe vara om inte där? Jag träffar både Olga och honom ofta. Naturligtvis kommer du på tal — med saknad också din Martin. Det blev och känns alltjämt som ett stort tomrum bland oss, hans gamla vänner.

Minns gör vi alla det nordiska postmötet i Köpenhamn — det var visst anno 23. Jaha det var det. Jag kom direkt från Tyskland, där jag firat pingst tack vare relationer från den internationella postkongressen, som ni sumpade.

Olga kan aldrig låta bli att pika mig för en av sitt livs chocker. Det har hon väl berättat om för dig också? Hur maken och hon som hedrade gäster inkvarterats på stadens lyxhotell (Ambassadör?) under själva mötet. Jag tror Wilhelm var ordförande t o m. Så ville de se mer av byn och stannade några dagar. Bo kvar på lyxhotellet på egen bekostnad ansåg de vara för dyrt. De frågade, var jag bött. Var bor en fattig postflicka? På Missionshotell så klart. Om jag var nöjd med rummet? Det var jag visst det — snyggt och rent och förresten var man ju aldrig hemma!

De hade litat blint på min urskillning (men inte tänkt på mitt ekonomiska sinne) och tagit sitt pick och pack och flyttat in. Jag tror de backade ut — det var för stor skillnad på komfort . . . Jag skrattar rått. Tjänligt åt de besuttna. »Min lilla lön den räcker inte till — den går åt till öl och brännvin», så sjöng vi i Arvidsjaur och så sjunger jag för dem.

Den kära vännen från Enköping, Carlovna Björkman — Lola oss emellan — var den första jag sökte upp. Det första mötet var ganska vemodigt. Hon förebrår sig att hon legat bakom Tures beslut att söka till Uppsala. Han var ingen streber och han var barnfödd i en lugn, gammal borgarstad, där de flesta kända de flesta och Ture kände alla. Man förstår så väl att han måste känna sig som en främling i storstaden och även på kontoret.

Du vet förstås att en hel del norska studenter efter ockupationen invaderat Uppsala och universitetet. Den goda Lola med sin stora kärlek till det gamla fäderneslandet har öppnat sitt hem för de vinddrivna. Det har varit uppfriskande för familjen kanske lika mycket som för gästerna. Men att Else förlovade sig med en av dem är inte det ömma modershjärtat riktigt glad över. Visst är ynglingen sympatisk på alla sätt och vis, men framtiden . . . Fadern är skeppsredare och har det väl beställt — har haft åtminstone. I Hitlers, Terbovens och förrädaren Quislings skugga vet man aldrig vad som kan hända. Man behöver inte vara pessimist för att frukta det värsta.

Så snart Christer får plats på ett av de där högtflygande illegala planen, som hittills trotsat alla tyska förföljelser, beger han sig till England för att anmäla sig till krigstjänst.

Jag var med på förlovningskalaset. Fattas bara annat — det var ju jag som övertalade den tvehågsna Lola att ge de unga tu sin välsignelse. Trots alla yttre moln, blev det en riktig glädjefest. Den norska flaggan intog hedersplatsen på bordet — gärna det — men då den svenska helt lyste med sin frånvaro, reagerade jag. Det blev ett snärj att få tag på någon. Det blev till slut en liten julgransflagga. Vad man kan beskylla svenskarna för, inte är det chauvinism. Kommer ockupationen hit, kanske DEN väcker den till liv — och inte Punschen.

Mora den 20.9.43.

Kära svägerska.

— — —

Nu är man inne i knoget igen och har nästan glömt, hur den härliga friheten kändes. Det var en mycket lyckad semester — inte minst den del, som avnjöts hos er. Det är bara synd, att det är så långt till nästa samvaro mänskligt att döma. Hoppas det blir under samma lyckliga förhållanden som den här gången. Fast nu har man i så många år undrat, om Stockholm skall ta emot en resande med samma vackra bild, oskadad och idyllisk, att man *nästan* blivit optimist. I en sak har kriget t o m verkat förskönande — privatbilarna har fått hälsa hem. Undra på att ordet »idyll» rinner mig i hågen.

Resan hem gick ovanligt snabbt tack vare intressant sällskap. Jag kunde inte undgå att lyssna — även om jag velat. Förresten ville jag inte. Det var svenskar och norrmän, som varit på det »nordiska mötet». Nu skulle de uppträda på andra möten i Falun m fl platser. Jag kände igen utseendet på ett par, men kunde ej placera dem. De voro mycket aktiva politici — numera socialdemokrater efter att ha varit kommunister. Senast i påsk skulle alla norska flyktingar vara tillbaka i sitt land. Det påstods med bestämdhet. Vi få väl hoppas det är en sann spådom. Omöjligt verkar det ju inte nu när det åter börjar ljusna i Italien, det var just som lite ängsligt ett slag. Och denne Musse, som så dramatiskt räddats av broder Adolf. Gissar att Hitler inte får så stor glädje av kumpanen i fortsättningen heller.

När jag kom hem till min tomma våning kändes det för ovanlighetens skull trist med det tvära avbrottet från ett glatt sällskapsliv. Jag ringde till Elsa Ringnér, som lyckligtvis var hemma och genast inbjöd på svampfest. Vi njöto ända tills vi såg i tidningen, att man kunde bli förgiftad även av ätlig svamp, om man avnjöt den *för* mycket. På med kaffepannan och så många bönor vi hade råd med, därmed räddande våra liv.

Och nu går det i den gamla trallen på kontoret. Postmästaren var den ende, som inte bad mig vara välkommen tillbaka. Man skall inte begära det otroliga, så slipper man bli besviken.

Dössens voro snälla och bjöd på kaffe och brasa en kväll. Allt var tillrättatlagd för en trevlig stund, då dagsnyheterna kom och förde talet in på politik. När jag hör fru Döss i detta ammanhang kryper det i skinnet på mej. Jag brukar rädda mig genom att ta det hela lite lätt. Men när hon helt ställer sig på den avgudade Führerns sida även i judefrågan, då är det svårt. Man kan nästan överse med de tyska kvinnornas hysteriska kudd- och mattsömnad till den älskade Adolf. Men att en svenska kan bli så förblindad, det är svårt att smälta.

Apropos — en liten historia ur livet. En bekant till mej mötte härom dagen fru Hansson — född tyska — med sin lilla dotter vid handen. Min bekanting böjde sig ned mot den lilla flickan och sa på tanters pjollrande sätt: »min lilla vän, vems lilla flicka är du?» Svaret kom snabbt och högdraget: »Hitlers» . . .

Det var väl snopet för Postverket med det stora rånet? Inte en dag för tidigt att det ordnas bättre med vakt. Som det nu varit, är det mirakulöst, att det inte inträffat flera kupper. Från Storvik till Falun för att ta ett exempel från mina trakter går tidigt på morgonen en buss med post till hela Övre Dalarna med leveranser från Riksbanken m m. Chauffören är alldeles ensam om transporten. Flera gånger har han kört i diket, ibland har han tuppatt av och det har hänt att han måst gå flera km efter bogserhjälp. Under tiden kan millionvärden ligga kvar i bussen. Snål-systemet går tills det springer. — Nu lär emellertid beväpnad vakt följa med.

Ur brev till Esther Carlholm

Mora den 21.12.1943.

— — —

Som sagt, jag var postmästare III under t f pm Berglunds semester.

Ganska jobbigt med 21 poststationer och 1 expedition. Omsättningen 2 millioner och mer. Det var nämligen i november.

Det bästa är att personalen accepterar mig. I synnerhet att postassistenten gör det. Denne Sven Broman är jag mycken tack skyldig. Ibland har jag tur, det måste jag erkänna. Du förstår, kåren — de yngre assistenterna ha en särskild sammanslutning — uppmanade honom att överklaga mitt förordnande, de skulle stå bakom som en man. Men Sven sa' ifrån, att det gjorde han *inte*. Han var i stället en stor hjälp för mig, i synnerhet vid inspektionen av en stor poststation, där det inte var alldeles prima ordning.

Och så kom jag på postmästaremöte till på köpet. Mitt första och troligen enda.

Det var i Falun. Fyrtio manliga postmästare och så jag. Varför pm Elin Alsterberg i Avesta uteblev, vet jag inte. Hon hade skräck för dessa möten med idel manliga kolleger. Hon fick kanske ett lämpligt förhinder. Men mig skulle ingenting kunnat avhålla från att resa dit — annat än force majeure.

Det var det roligaste jag haft på år och dag.

Kollegerna voro naturligtvis idel älskvärdhet. Det känns som om varmare vindar började fläkta omkring mej — det är skönt. Postdirektör

Landström verkar vara mer tillgänglig än den förre distriktschefen, men jag tycker det skulle varit pricken över i om det varit denne som lett mötet. Hade inte pd Holmberg hjälpt mig, när det såg som mörkast ut, vet jag inte hur det gått. Att jag inte setat som t. f postmästare i Mora — det vet jag — och lyssnat till visa diskussioner och beslut på denna elit-sammankomst. »Den anklagades bänk» hade nog blivit min permanenta sittplats.

Du känner nog de flesta deltagarna. Linden och Linnäs t ex representanter för Poststyrelsen. Linden påstod att han såg triumfen lysa ur mina ögon. Han var ju insatt i »prövningshistorien» och blev oskyldigt (sa' han åtminstone) misstänkt för att vara delaktig i förföljelsen. Gamle Jacob Norelius, Hedemora, höll sitt avskedstal med den äran — studentikost och ändå lite vemodigt. Han skall gå nästa år. Alarik Eldin — vår gamle vän från Falutiden var med och Gauffin och von Hülphershausen, ja det var en hel del, men just nu kommer jag inte på dem du känner. Jo för fasen, Robert Edström och Curt Wikström — numera postmästare i Örebro — dom får man inte glömma . . . Det var ganska lustigt för mig att träffa en gammal bekant från min skoltid, Birger Lagerström, Malung. Han var klasskamrat till en av mina bröder, så vi hade ju samtalsämnen. Han påminde mig om den lärarinneroll jag spelade för att han skulle klara »tyskan,» detta plågoris för de flesta. Se'n dess hade vi inte sett varandra. Jag glömde fråga om han ännu kom ihåg »an auf hinter in neben über» o s v. Kanske jag kommit in på fel bana — lärarinna borde jag blivit.

Och så var det roliga över. Eftersom jag är inne på tyskan sätter jag som motto på 3-dagarsmötet: das giebs nur einmal — das kommt nicht wieder — es war zu schön um wahr zu sein (med förbehåll för eventuella felaktigheter!)

Nu är jag endast överpostexpeditör igen. Uppriktigt sagt är det jobbigare — men också lugnare. De flesta tro, att ordinarie chefen inte kommer tillbaka i ilskan över hans misslyckade planer med fpassstjänsten. Till Generalpoststyrelsen har han skrivit — *vad* manne? Till en »extra» i kassan sa han i somras: »med min vilja kommer inte öpx Sahlgren tillbaka». Men öpx Sahlgren hon kom hon. Det är inte så lätt att bli av med ont krut.

Från Dössens kan jag hälsa. Vi ses ofta nu, sen de skaffade mig våning i samma hus. Hildur är allt bra bitter, men god granne och mycket hjälpsam. Synd att hon inte trivs — längtan efter NK:s lunchrum ger inte med sig. Nog finns det väl saker man kan sakna mer. Det gör mig ont om henne, jag försöker muntra upp henne. Vad med? Med Churchills spådom att 1944 blir det värsta året i krigets historia? Att tyskarna i Danmark går allt hårdare fram — isynnerhet mot Guds egendomsfolk? Det sista kanske vore någonting i trösteväg. Ånej, jag tror inte så illa om henne. Hon har

bara inte satt sig in i eländet. Jag undrar om inte judarna gärna ville avstå från äran att stå under det beskydd, de trots allt förtrösta på. Trösten att det börjar se mörkt ut för världshistoriens störste fältherre, der Führer, är inte för henne. Men desto mer för andra.

God Jul!

Dagen Å. (= ÄNTLIGEN)

Den 17 mars 1944 började för mig som en helt vanlig dag. När postmästaren kom ut och sa, att postdirektören ville tala med mig i telefon, var min tanke »kanske gäller det ett förordnande» men när jag möttes av hans hälsning: »är det postmästaren i Orsa jag har den äran att tala med», då kände jag vittringen av sensation. »Jaa kanske de'», sa jag försiktigt, och mottog hans hjärtliga lyckönskningar för utnämningen, som han just fått meddelande om från Styrelsen.

Det var en sensation. Visserligen hade jag i ett anfall av övermod sänt in min ansökan — i sista minuten — någon gång i december månad, men inte skänkt saken en tanke, sen jag sett att 11 förste postassistenter — vill jag minnas — var med i konkurrensen. Förresten hade postmästare Eklunds utnämning till kontrollör i Linköping överklagats, det hade dragit ut så långt på tiden och det hände så mycket ute i världen, som drog till sig intresset och jag hade så mycket för händer själv, att jag först var nästan oförmögen att sätta mig in i den revolution, som drabbat mej. Hela min tillvaro blev på en gång förändrad.

Men jag lugnade mej — det var för bra att vara sant. Elva överklagningar fick jag vara beredd på. Jag misstänkte, att jag fick vara beredd på mycket. »En storm är lös, det ljungar eld och fältkanonens åska rullar . . .» — »Har du hört att fpass S. blev så arg, att han måste läggas in på nervhem?» »Ja, och det var väl bästa beviset på att han inte passade till postmästare», sa jag hjärtlost. »Och nog är det synd om Anders, som har eget hus och skog och är barnfödd i Mora!» Ja, Anders Carlsson hade jag faktiskt hjärta för. Han var en bra kamrat, som förjagats från Mora genom den på prov inrättade öpx-tjänsten. Men det rådde inte jag för — han fick väl söka Mora, när tiden var inne. (Det gjorde han och lyckades också. Och vi voro goda vänner och kolleger flera år.)

Något överklagande av tjänsten hördes emellertid ej av. Under domens förbudan hade jag haft en lycklig tid genom alla vänliga brev från förra chefer, kamrater, släkt och ett otal vänner.

Av alla brev har jag bevarat två.

Det ena är från byråchefen K. Carstensen, föreståndare och lärare på postkursen 1909—10. Hans lektioner skulle varit urtråkiga — »författningar» är ej ett ämne som slår — om han ej satt lite spets på dem genom

Byråchefen K A Carstensen.

sin sarkasm och små spydigheter till och om oss. Från första stund hade han ett gott öga till mig. Men jag förlät honom — han försökte aldrig få mig helt ned i skoskaften, bara en bit på väg. Naturligtvis kände han sin överlägsenhet, men han behandlade mig som om vi stått på samma intelligensnivå. Det fortsatte han med, när våra vägar möttes en och annan gång i framtiden... »Det var en sån knivkastning, så jag blev nästan rädd», bekände dåvarande fpass August Andersson vid en inspektion i Arvidsjaur. Men de båda knivkastarna hade enbart roligt.

För att återkomma till brevet var det typiskt för honom och beredde mej stor glädje. För gammal och god bekantskaps skull sände han sina uppriktigaste lyckönskningar. Han hoppades att den glada händelsen icke skulle beröva mig varje möjlighet till en helig och välgörande ilska — någon gång.

Det andra brevet är från postdirektör Holmberg, då pensionerad. Ett brev som gjorde mig djupt rörd och tacksam.

Enligt det allmänna omdömet var postdirektören sträng och mycket fordrande — egenskaper som fordras av en chef i så hög ställning.

Första gången jag träffade postdirektören var på en postfest. »Kvinnofrågan» kom på tal. Han uttryckte sitt ogillande över det sätt på vilket överheten behandlat de kvinnliga postexpeditörerna — inte minst under Prövningen. Alla de manliga provkandidaterna hade godkänts utom en — som underkänts av pd Holmberg. Detta måste jag ju räkna honom till godo som en stor förtjänst, att våga ha en avvikande mening. När jag fick ett semestervikariat för en postmästare, tyckte jag livet åter började le. Att det sedan kom en fnurra på tråden, hade jag mest mig själv att skylla för. Jag borde väl lärt mig att hålla käft.

Sedan den dagen han på grund av postmästarens anmälan mot mig kom till Mora för att hålla räfst och rättarting, har jag betraktat honom som Deus ex machina. Att han på ställe och plats tog saken i egna händer i stället för att remittera ärendet för förklaring i oändlighet, var min smala lycka. Efter hans samtal med postmästaren behövde jag ej säga något. Jag kände bara en trygghet och lättnad så stor, att jag för en gångs skull var nära att ta till lipen — på äkta kvinnligt manér.

Hans vänliga brev vid min utnämning till postmästare visar, att han trots sitt barska sätt haft intresse och känsla för sin personal. Den uppskattning han visar, är en tröst för allt mothugg jag mer eller mindre fått utstå under den onda tiden. Han skriver bl a: »... en välförtjänt befordran. Jag har många gånger tänkt på den arbetssamma överpostexpeditören i Mora. Jag har sett att postkontoret fått personalökning. Det behövdes allt...»

Mitt tack- och farvältalet vid Postmästarmötet på Siljansborg 1951 efter att ha avtackats för 47-årigt arbete i Postens tjänst av postdirektör Erik Eriksson. Mötet besöktes av representanter för Generalpoststyrelsen, Postdirektionen och Distriktets postmästare.

Jag sa ungefär följande:

47 år är en lång tid ur mänsklig synpunkt sett. Om man tänker på att den sträcker sig från år 1904 till 1951 kan man tala om världshistoria, från rena idyllens tid till atombombens.

Jag minns, hur jag i barnåren sörjde över att leva i en tid, då INGENTING hände. Det var annat förr. Jag tänkte på Franska revolutionen. Det var saker de' för ett frihetsälskande hjärta.

Nåja, min längtan efter upplevelser har minsann blivit tillfredsställd. Jag säger som prosten: »Jag bad Gud om en sparsam hustru, min bön har uppfyllts över hövan, över hövan.»

Redan tidigt började jag grubbla över, vad jag skulle bli. Jag tvekade mellan två yrken — missionärskans och cirkusmamsellens.

Jag gick en mellanväg — jag blev postfröken. Det ligger något i det.

Hur har jag inte med trosvisst nit predikat Allmänna Poststadgans teser — i paragrafer och moment — för en oupplyst allmänhet. Martyrglorian har strålat över mitt huvud, då jag lutat mig fram över disken — endast

av ett svagt skrank skild från en uppretad mänskomassa, som trängts och knuffats i allt för långa köer. En bild som onekligen för tanken till de arma skräckslagna Kristna — ett blivande byte för blodtörstiga lejon.

Och CIRKUS — cirkus har det varit nästan jämt. Jag tänker på min ambulanta tillvaro — i egentlig och figurlig bemärkelse släpande på mitt tält med alla dess grunkor, redo att slås upp för längre eller kortare tid.

Vilken ekvilibrist har jag inte varit under min balansgång mellan Generalpoststyrelse, Postdirektion, Kamrater, Personal och Allmänhet.

Likt en ryttarinna har jag forcerat hinder med eller utan taggar. Ofta har jag satt på mig clownmasken som skyddande förklädnad, då hjärtat varit tungt av oro och bekymmer. Inte ens domptörens roll har varit mig helt främmande.

Och dock . . . även då jag slungat fram mitt förtvivlade: »varför, varför skulle jag ge mig in i detta elände» har jag konstaterat, att jag ej kunnat få ett lämpligare yrke. Visst har jag klagat sju klagomurar fulla och visst har jag likt en istadig häst stegrat mig inför besvärliga backar och vägrat dra kärran vidare. Men till slut, då inga avtagsvägar skymtat, har jag tagit sats och tagit backen i full karriär. Någon gång i hopp att ovan backens krön få skåda en grönskande äng och svalkande vattubäckar. Vad fann jag — ännu en backe och en backe till . . .

Nu får jag lämna kärran och skacklarna, lyckligtvis innan jag blivit selbruten, arbetsoduglig och skjutfärdig.

När jag nu står och ser nedåt den långa väg jag färdats, och tänker på de många åren, känner jag trots allt en viss belåtenhet.

Mellan Postverket och mig kan man tala om fifty-fifty. Jag har fått en spännande tillvaro, visserligen full av möda, oro och även vrede, men där har aldrig funnits DÖDA punkter, aldrig en TRÄKIG stund. Levnadslust och arbetsglädje har oftast varit mitt sällskap. Själv har jag gett så mycket jag kunnat. Har min postala insats ej varit så stor som jag velat och hopats den skulle bli, får sannerligen Postverket till en del ta på sig ansvaret genom sitt misstroende till kvinnans chefsegenskaper under många för pionjärerna så viktiga år.

Till sist mitt tack till min arbetsgivare Kungl Postverket, representerat av dess Styrelse. Mitt tack till Postdirektionen, dess chef och tjänstemän för deras förnämliga inställning till linjens bästa och tjänstemäns trevnad. T o m inspektionerna ha varit välkomna till mitt kontor. Vare detta nog sagt.

Ett tack till Er, kära kamrater, för det ni aldrig låtit mig känna mig som »en katt bland hermeliner».

Postmästarmöte i Tällberg. Författarinnan deltar som nybliven pensionär och sitter vid generaldirektör Swartlings sida i främre radens mitt.

Av uppriktigt hjärta kan jag säga: mina sju år som postmästare har varit »de sju goda åren», kanske mina lyckligaste.

Mitt varma tack till Er alla.

(Kommentar till ovanstående.)

Att jag skulle hålla tal var givet.

Det hade jag gjort vid varje möte — det tillkom ju mig som enda representant för könet att tacka för »talet till KVINNAN». Den här gången hade jag förberett mig ordentligt, och lite mer högtidligt skulle det bli — det sista talet . . .

Men — efter en synnerligen festlig kväll dagen före festmiddagen var det jag som slängde koncept och alla hämningar. Ett nytt utkast kom till — mera stolligt än värdigt. Till min stora glädje var man med på noterna allesamman och höjde stämningen med skratt och skämtsamma inlägg. »Vinet verkade det visserligen inte» — men kanske det bidrog . . .